

De gamle mænd og magten

Helle Lykke Nielsen

Den saudiske kronprins Sultan Bin Abdel-Aziz døde i slutningen af oktober, 85 år gammel. Han efterfølges af sin bror, den 77 årige Nayef – en hardliner der er kendt for at slå hårdt ned på alle uroligheder og modarbejde enhver snak om reformer for kvinder. Sammen med den 88 årige kong Abdullah skal Nayef nu stå i spidsen for et Saudi-Arabien, der ikke blot er presset af uroligheder rundt om i den arabiske verden, men også af det spændte forhold til sine to naboer, Iran og Yemen. Kan de aldrende monarker klare presset?

(En forkortet udgave af denne artikel blev bragt i Jyllands-Posten, 19. December 2011)

Det kom ikke som nogen overraskelse, da den saudiske kronprins Sultan døde d. 22. oktober i år. Han var gammel – vist nok 85, selvom fødselsår for hans generation ikke er helt pålidelige i den del af verden – og havde i mange år lidt af Alzheimer. Men bortset fra det var han på alle måder indbegrebet af, hvad vi i Vesten forbinder med en saudisk prins: Rig, magtfuld og med en usædvanlig stor familie. Efter 49 år som forsvarsminister – hvilket gør ham til den længst siddende af sin slags i verden – og en anslået formue på 270 mia. USD var han den sauder der har haft størst indflydelse på opbygningen og udformningen af det saudiske militær. Det betød nære kontakter til USA og den amerikanske våbenindustri, og det var derfor heller ikke overraskende, at både den amerikanske vice-præsident Joe Biden, senator John McCain og lederen af CIA, David Petraeus deltog i kronprinsens begravelse. Også på det personlige plan var kronprinsen stor i slaget: Han var gift 11 gange, skilt 7, og efterlod sig 4 koner og 32 børn.

Som kronprins var det formelt Sultan, der styrede Saudi-Arabien, når kong Abdullah var ude og rejse. Og det var kongen i lange perioder, for han er også syg og har i flere omgange været under behandling på amerikanske hospitaler – senest fra november 2010 til februar 2011, hvor han måtte vende tilbage til Saudi-Arabien pga. de tiltagende uroligheder under det arabiske forår. Til kronprinsens begravelse sad kong Abdullah da også i kørestol iført steril maske for at beskytte sig mod infektioner.

Helt efter bogen er det nu den afdøde kronprins' bror, Nayef, der er udnævnt til kronprins. Han har i de senere år styret landet i de perioder, hvor kong Abdullah var udenlands og kronprins Sultan for syg til at tage vigtige beslutninger. Men også Nayef har både alder og helbred i mod sig: Han er 77 og har været behandlet for kræft så sent som i april 2011.

Nayef er kendt som en *hardliner*, der meget sjældent rejser udenlands. Han har i de sidste 35 år været indenrigsminister og før det guvernør i hovedstaden Riyadh i 22 år. Og han har om nogen tegnet saudisk indenrigspolitik: Han har sammen med sin søn Muhammad stået i spidsen for de sidste 15 års terrorbekæmpelse i Saudi-Arabien, der efter sigende skulle have været så effektiv, at det har fået alle al-Qaida-folk til at flygte ud af landet og i stedet etablere deres organisation i Yemen. Nayef har også håndteret urolighederne i forbindelse med det arabiske forår med hård hånd, ikke blot i Saudi-Arabien, men også i Bahrain, hvor det saudiske militær hjalp Bahrains konge med at knuse oprøret i marts-april i år. Og så er Nayef en umiskendelig støtte for det religiøse politi, der *ellers* har ry for at være både hensynsløst og brutalt i deres omgang med den saudiske befolkning.

Den saudiske arvefølge

Kong Abdullahs høje alder og skrøbelige helbred kan meget vel betyde, at Nayef bliver konge inden for kort tid, og så skal der igen udnævnes en

kronprins. Det bliver efter al sandsynlighed Nayefs bror Salman, der netop er blevet udnævnt som forsvarsminister efter kronprins Sultans død. Men han er også op i årene, 75 år, og har svækket helbred. Og sådan kunne man blive ved: Arvefølgen i det saudiske kongehus går fra bror til bror – altså "vandret" i familien – indtil der ikke er flere tilbage i samme generation, og først derefter nedarves den til næste generation. Og da der både er tradition for at gifte sig med flere koner og få mange børn, ikke mindst i det rige kongehus, er arvefølgen lang i hver generation: Der er stadig 15 brødre og halvbrødre tilbage i Nayefs og Salmans generation, så det kan tage tid før der kommer en yngre person til magten.

Kongefamilien er godt klar over at arvefølgen er uhensigtsmæssig for stabiliteten, ikke mindst i disse år, hvor den høje gennemsnitsalder risikerer at føre til hyppige udskiftninger af konger og kronprinser. Men samtidig pågår der store magtkampe blandt de næsten 7000 prinser som udgør det saudiske kongehus, og ethvert initiativ der tages i et forsøg på at reformere arvefølgen, bliver derfor samtidig en mulighed for at sikre egne familieinteresser i det royale hierarki. Da den nuværende konges forgænger, kong Fahd, i 1992 for eksempel udstedte et dekret, der skulle gøre det muligt at udnævne "den bedst kvalificerede" blandt brødrene til konge, affødte det så voldsom diskussion om, hvordan man skal fortolke "kvalificeret" – er det den med de bedste evner for at forvalte statsmagten eller den mest dydige i religiøse anliggender? – at dekretet aldrig blev gennemført. Det samme gælder kong Abdullahs initiativ fra 2007, hvor han nedsatte et familieråd med repræsentanter for alle grene af Saud-familien, i alt 35 medlemmer, der under ledelse af den ældste søn efter kongen og kronprinsen kan udtale sig om, hvem der bør udnævnes som kronprins: For nok er det klogt af kongen at søge konsensus blandt den royale families vigtigste repræsentanter, for eksempel ved udnævnelsen af Nayef til kronprins og Salman til "ventende kronprins" og forsvarsminister. Men man skal samtidig ikke glemme at kong Abdullah ikke tilhører den ellers magtfulde Sudairi-familie – dvs. den del af kongefamilien, der er sønner af faderen Abdulaziz og dennes foretrukne kone, Hassa al-Sudairi. Det gør til gengæld både den nye kronprins Nayef og den "ventende kronprins" Salman, og med udsigten til at Sudairi-brødrene igen vil indtage kongemagten, kan familierådet bruges til at skabe en modvægt til disse. Og kong Abdullah har da også fået placeret sin nærmeste allierede, prins Mishal, der heller ikke tilhører Sudairi-familien, som rådets formand.

Den vandrette arvefølge lyder dog mere ustabil end det nødvendigvis er. For trods høj gennemsnitsalder, udsigten til hyppige udskiftninger af konger og kronprinser og interne magtkampe har den saudiske kongefamilie for længst erkendt at man må stå sammen, hvis magten skal bevares på familiens hænder. Et af de mest effektive midler til at sikre den royale sammenhængskraft har da også været at absorbere flest mulige mandlige repræsentanter fra de forskellige familiegrene ind i magtens centrum: Alle betydningsfulde prinser og deres

sønner har poster som ministre, ambassadører, guvernører, generaler eller er placeret i vigtige råd og komiteer. Og de sidder typisk på disse poster hele livet, med mindre de promoveres til en mere lukrativ position.

Kongehuset under pres

Det saudiske kongehus har været under pres i de senere år, ikke blot fra terrorangreb og en stigende ungdomsarbejdsløshed der har fået mange middelklasse-saudere til at tale åbent om deres utilfredshed med kongefamilien, men også fra naboerne i Yemen og Iran, der i disse år forsøger at slå sig op som regional stormagt. Set i det lys forekommer et styre af aldrende konger med vandret arvefølge og interne magtkampe ikke som nogen særlig robust konstruktion. Hertil kommer det seneste års regimekollaps i Tunesien, Ægypten og Libyen og de borgerkrigs-lignende tilstande i Syrien, der nødvendigvis må vække til eftertanke i et kongehus, der ikke blot sidder på ca. 20% af verdens kendte oliereserver, men også har en af de hurtigst voksende befolkninger i den arabiske verden.

Midlet har været at dele mere rundhåndet ud af de mange oliemilliarder til den saudiske befolkning, både i form af direkte pengegaver, særlig støtte til for eksempel nygifte og gode uddannelsesmuligheder: Alene i de sidste fem år har den saudiske stat betalt for næsten 200.000 unge sauderes uddannelse i udlandet, hvilket er flere end man har støttet de sidste 20 år. Kongen har også forsøgt sig med småreformer, som da han for eksempel i oktober lovede at kvinder skulle få stemmeret til lokalvalg. Men det er næppe tilstrækkeligt til at imødegå den stigende utilfredshed og presset på det saudiske styre om at give plads til nye aktører på den politiske scene.

Paradoksalt nok kan det vise sig at være Saudi-Arabiens geostrategiske placering der – i hvert fald på kort sigt – bliver den saudiske kongefamilies redning. For netop landets beliggenhed så nær Iran, der synes at være regionens problembarn nr. 1 med sine regionale stormagtsambitioner, truslen fra atomvåben og støtten til radikale grupper som Hizbollah og Hamas, har betydet at Vesten i denne tid synes at vende det blinde øje til saudernes håndfaste fremfærd. Spørgsmålet er så, om de gamle mænds greb om magten er stærkt nok til at holde nye indenrigspolitiske aktører ude af den politiske scene.

Kilder:

B. Riedel, "What to Expect from the New Saudi Crown Prince", The National Interest, 1. November 2011.

"Prince Salman appointed defense minister", Arab news, 6. November 2011.

"When King and Princes grow old", Economist, 15. July 2010.